קונטרס

סוגיא דשתי הלחם

בו נאספו ונקבצו דברי אחרונים
בסוגיא דשתי הלחם
מנחות צה:

קונטרס

סוגיא דשתי הלחם

בו נאספו ונקבצו דברי אחרונים
בסוגיא דשתי הלחם
מנחות צה:

נדפס פה
עיה"ק ירושלים תובב"א
סיון תשע"ט

דברים אחדים

זאת לפנים בישראל נהגו ללמוד סוגיא דשתי הלחם לקראת חג השבועות וכן בעיצומו של יום (עי' לדוגמא בחמדת שלמה בסוף חידושיו על הסוגיא "ערב חג עצרת תקפ"ח לפ"ק", ובתשו' אבני נזר חו"מ סי' קמב בסוגיא זו "מיום עש"ק מ"ח לעומר", ובפתח הבית פסחים מז. "למדנו ענינים אלו במנחות השייכים לסוגיא דשתי הלחם שבועות תקס"ג לפ"ק פה לונטשיץ").

בעזרת ה' אשר מאתו מענה לשון אמרתי להציע מקצת דברי האחרונים לפני הלומדים שלבם חפץ להשתעשע בסוגיא זו ואין עתותם בידם לחפש בספרים ותן לחכם ויחכם עוד.

©
כל הזכויות שמורות

לישראל אברהם גרינבוים
רח' תורה מציון 12 ב'
עיה"ק ירושלים 9440114
טל': 02-5384850
פקס: 077-4703661
אי-מייל: yisroelag@gmail.com

נדפס בארץ ישראל
Printed in Israel

תוכן הענינים

במשנה ואינן דוחות את השבת אם לאפוקי יו"ט ..... **א**
ישוב דברי הרמב"ם שפסק דלישתן ועריכתן בחוץ ..... **א**
ביאור דברי הגמ' דלמא עשרון לא מקדש ..... **ב**
ישוב ד' הרמב"ם שפסק דאפייתן בפנים ופסק גם שאינן דוחות שבת .... **ג**
אם שייך לינה בשתה"ל ולחה"פ ..... **ד, י**
אי אמרינן כלי שרת מקדש שלא לדעת לענין לחם הפנים ..... **ו**
דעת הרמב"ם להלכה אם תנור מקדש אם לאו ..... **ז**
בביאור ל' הרמב"ם ואפייתן בפנים כשאר המנחות ..... **ח**
אם קידוש תנור מדין כלי שרת ..... **ט**
קידוש שלא בזמן אינו פוסל בלינה (בד' תוס' מנחות נא.) ..... **יא**
לינה אינה פוסלת כיון דמצותה בכך ..... **יג**
אפשר לאפות צד א' מבעו"י ..... **יד**
אפשר ע"י שנים שעשאוהו ..... **טז**
דיוקים בדברי רש"י בסוגיא ..... **יז**
במה דמשמע מרש"י דקו' הגמ' רק על לחה"פ ..... **יח**
בד' רש"י במקום זריזים שלא יחמיץ ..... **יט**
בד' הרמב"ם פ"ח דתמידין ה"ח ..... **כ**

מתני' אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים, ואינן דוחות את השבת(א), רבי יהודה אומר כל מעשיהם בפנים, רבי שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות בבית פאגי:

גמ' הא גופא קשיא אמרת לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה ואפייתן בפנים אלמא מדת יבש נתקדשה(ב), אמר רבה הקשה אדם קשה שהוא קשה כברזל ומנו רב ששת מאי קשיא דלמא עשרון לא מקדש תנור מקדש אלא אי קשיא הא קשיא ואפייתן בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחות את השבת איפסלה בלינה, (אלא) אמר רבא הקשה אדם קשה שהוא קשה כברזל ומנו רב ששת אמר רב אשי מאי קושיא דלמא מאי מבפנים במקום זריזין, והא דרב אשי ברותא היא מה נפשך אי אפייה בעינן זריזין לישה ועריכה נמי [בעינן] זריזין ואי לישה [ועריכה] לא בעינן זריזין אפייה נמי לא בעינן זריזין אלא דרב אשי ברותא היא(ג):

רש"י

מתני' לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים. מפרש בגמ': ואינן דוחות את השבת. אפייתן(ד): וכשרות בבית פאגי. בכל ירושלים דקא סבר אפייתן נמי בחוץ(ה): **גמ'** אלמא מדת יבש. כגון עשרון שנמדדו בו: נתקדשו. ואי נפקי מיפסלא ביולא(ו): הקשה. בתירוץ זה: אדם קשה. חכם ומחודד לחתך הלכה כברזל: איפסלו בלינה. דכל המנחות משנתקדשו בכלי נפסלים והאי כיון דאיקדש מאתמול בתנור איפסיל בלינה קודם שיסדרנו על השולחן(ז): במקום זריזים. ולא בעזרה ממש אלא בחוץ יאפוהו כהניס זריזים שלא יחמיץ(ח):

סוגיא דשתי הלחם

מנחות דף צה:

(א) **ואינן דוחות את השבת**[א]. בחמדת שלמה (אות כא) כתב דמדקתני במתני׳ ואינן דוחות את השבת ולא קתני ואינן דוחות לא את השבת ולא את היו״ט כדקתני לקמן ק: מוכח דתנא דמתני׳ ס״ל כרשב״ג משום שמעון בן הסגן שם דדוחה יו״ט[ב].

◇ ◇ ◇

(ב) **אמרת לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה ואפייתן בפנים אלמא מדת יבש נתקדשה כו׳ מאי קשיא דלמא עשרון לא מקדש תנור מקדש.** מדברי הרמב״ם סוף פ״א דכלי מקדש מבואר דמדות היבש נתקדשו, והק׳ בלח״מ (פ״ה תמידין ה״ז) א״כ איך פסק דלישתן ועריכתן בחוץ.

בתוס׳ יו״ט כתב לתרץ עפ״י דברי הרמב״ם בפיה״מ שכ׳ דזה שמותר ללוש אותן חוץ לעזרה ואין מותר לאפותן אלא בעזרה לא נתבאר בתלמוד טעם הדבר אלא הקשו מדוע הוצרכנו שתהא האפיה בתוך העזרה ולא הוצרכנו הלישה כן עכ״ד, וא״כ ודאי גירסא אחרת היתה לו להרמב״ם בגמ׳ ולא גרס מאי קשיא דלמא עשרון לא מקדש תנור מקדש. וכיון דבגמ׳ לא דחי למתני׳ שמעינן דהלכתא כוותי׳, ואף דקאי בקושיא לא משום הכי דחינן סתם משנה מהלכה.

א. בדברי הרמב״ם פ״ח דתמידין ה״ח עי׳ בסוף הקונטרס.

ב. וכ״כ בישמח משה (פ׳ אמור) ובייטב פנים (זמן מתן תורתנו אות נז אופן השני).
ואולי י״ל דכאן נקט לדין זה אגב סיפא דקאמר חביתי כה״ג דוחות את השבת כו׳ כלל א״ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת כו׳, ולקמן בעיקר מקומו קתני דאינן דוחות לא את השבת ולא את היו״ט.

ובהר המוריה (פ"ה תמידין ה"ז) כתב דאין צריך לומר שהי' להרמב"ם גי' אחרת, דאחר שהגמ' תי' דהא דבעי אפי' בפנים לאו משום קידוש תנור רק כדי שתהא במקום זריזין א"כ שפיר לא נתבאר בתלמוד מ"ש אפיה דבעי מקום זריזין מלישה ועריכה דלא בעי מקום זריזין [ג].

בעיני אברהם (פי"ג מעה"ק ה"ה) דייק במה דמשני בגמ' דלמא עשרון לא מקדש תנור מקדש, דלכאורה הול"ל דלמא עשרון לא קדיש ותנור קדיש. וכתב דהרמב"ם מפרש דהכי קאמר, עשרון אינו מקדש הלחם אלא התנור הוא דמקדש הלחם, אבל ודאי דעשרון גופי' נתקדש ומ"מ לישת הלחם בחוץ כיון שעשרון אינו מקדש הלחם [ד].

במרכבת המשנה (פ"ה תמידין ה"ז) כתב ליישב דהרמב"ם ס"ל דמדות היבש נתקדשו רק לענין פדיון ולא לענין פסול יוצא [ה], ומה דפריך בגמ' ואפייתן בפנים אלמא מדת יבש נתקדשה ר"ל כיון דחזינן דאע"ג דהלחם לא נתקדשו לענין לינה באפייתן בתנור בלבד (אלא אכתי בעינן סידור שלחן), אפ"ה אפייתן בפנים משום דכיון דתנור מקדש לענין טבו"י ומחו"כ מגניא מילתא להוציאו, א"כ הכי נמי נימא כיון דנתקדשו בעשרון לענין פדיון ניבעי נמי לישתן ועריכתן בפנים משום דמגניא מילתא. והרמב"ם ס"ל דאפייתן בפנים לא משום דמגניא מילתא אלא משום קרא דזה המקום וגו' כמש"כ בסוף פי"ב דמעה"ק [ו].

◇ ◇ ◇

ג. ע"ע בבנין שלמה ומשנת חכמים.

ד. וכ"כ בחידושי הראי"ה ח"ב (פ"ה דתמידין ה"ז); זבחי צדק; לבוש מרדכי (מנחות סי' כו אות ד).

ה. וכ"כ בחזו"א (מנחות סי' כד אות י).

ו. עי' במרכה"מ דזה שרימז שם דאפייתן בפנים כשאר המנחות (עי' להלן עמ' ז' בד"ה תי' ברכת הזבח) כדי לת' קו' הגמ'. ובחזו"א ביאר קו' הגמ' באופן אחר. **בעזרת כהנים** (תוספות העזרה, פ' ויקרא דבורא דנדבה פרשה ט פי"ב, נא:) כתב ליישב דהרמב"ם ס"ל דעשרון לא נמשח כלל, ומש"כ דכלי היבש נמשחו היינו חצי עשרון דלא נמסר אלא לכהנים אבל עשרון כיון דכל אדם מודד בו מנחתו ופעמים שמוציאו לחוץ, הלכך לא נמשח (וכמ"ש רש"י במנחות נ: ד"ה בפנים למאן דס"ל

(ג) **אלא דרב אשי ברותא היא.** בתוס' ביארו דר"ל תברא מי ששנה זו לא שנה זו, היינו דלמ"ד תנור מקדש אפייתן בפנים ודוחות את השבת כדי שלא יפסלו בלינה ולמ"ד אינן דוחות את השבת אפייתן בחוץ ואין התנור מקדש.

ק' להרמב"ם דפסק כתרווייהו ותי' הלח"מ

הרמב"ם פסק (פ"ה תמידין ה"ז) דאפייתן בפנים ואפילו הכי פסק (שם) שאינן דוחות את השבת. והקשה בלח"מ דהא קשה קושית רב ששת דאיפסלו בלינה. וכתב די"ל דהרמב"ם אינו מפרש הא דרב אשי ברותא היא כפי' התוס' [ז], אלא דהגמ' מדחה מה דס"ל לרב אשי דאם התנור מקדש איפסלו בלינה, דבאמת התנור מקדש קצת ואינו מקדש לגמרי, מקדש שתהא אפייתו בפנים אבל אינו מקדש ליפסל בלינה. ותמהו עליו דדוחק שתהא קדושה לחצאין [ח]. (ובזבחי צדק כתב ליישב דבריו דר"ל דאף דאינו מקדש מדאורייתא ליפסל בלינה [ט] מ"מ מקדש שתהי' אפייתן בפנים מדרבנן גזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול, כעין דאי' במנחות צ.) [י].

מדת יבש לא נתקדשה). והביא ראיה ממש"כ הרמב"ם (בסוף פי"ב ממעה"ק) דילפינן מקרא דאופין המנחות בפנים, ואי נמשח תיפוק לי' דבעי בפנים משום דכבר נתקדש בעשרון, וע"ע בזכרון שמואל. ובעיני אברהם דחה זה דהרי מבואר מל' הרמב"ם בפ"א מכל"מ הט"ז והי"ט דאף עשרון נמשח, ועוד דלוג נמשח לכו"ע וא"כ יפסל השמן ביציאתו לחוץ.

ע"ע מש"כ ליישב פסקי הרמב"ם, רבי בנימן איגר (קובץ אוריתא חי"ג עמ' מ); באר שמואל; ערוה"ש העתיד (הל' תמידין סי' קי אות יט); דרך יבחר (סי' כג); כתר שלמה.

ז. מדלא קאמר הש"ס להדיא תברא כו' כדקאמר בעלמא (תוס' יו"ט ד"ה ואפייתן). וע"ע במרכבת המשנה, נחלת יעקב, הדרת בנימין (אות ז).

ח. ובדרך יבחר (סי' כג) הק' דהא גופא קשיא מנ"ל להרמב"ם הך סברא כיון דסתמא דגמ' לא סבירא לי' מדמסיק בקו', וכן במנחות ע"ב: קאמר דלרבי אפייתו דוחה שבת משום דאיפסל בלינה.

ט. מטעם שכתב ר"י מטאמשוב המובא להלן.

י. ע"ע מה שביארו בדרך יבחר (סי' כג); מקדש דוד (מובא להלן בד"ה תי' ברכת הזבח עמ' ט'), ועי' כתבי אבנ"ז (מנחות צה:).

בשתה"ל ולחה"פ לא שייך לינה

תנן במעילה ט. שתי הלחם מועלין בהן משהוקדשו קרמו בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים, וכ' רש"י והכא ליכא בלינה משום דשתי הלחם אין נאכלין לא פחות משתי ימים ולא יותר על שלשה, וכ"כ גבי לחה"פ והכא נמי ליכא בלינה דהכי קיי"ל לחה"פ נאכל לתשעה כו'. וכ"כ בפיה"מ להרמב"ם שתי הלחם ולחם הפנים נשארין כמה ימים ואחר כך נאכלין ולפיכך לא הזכיר כאן לינה [יא]. ובעיני אברהם (פי"ג מעה"ק ה"ו) כתב דבזה א"ש מה שפסק הרמב"ם דאינן דוחות את השבת ומ"מ לא איפסלי בלינה [יב].

בתשו' נודע ביהודה (או"ח מהד"ת סי' לו) כתב דרש"י (ד"ה איפסלו) דייק לפרש דאיפסיל בלינה קודם שיסדרנו על השולחן, דאילו אח"כ ליכא לינה כנ"ל [יג].

ובנודע בשערים כתב דסוגיא דידן אזיל אליבא דשיטת הגמ' בזבחים (פז.) דמשמע התם דהטעם דאין לינה על השלחן ואפי' כשנסדר בזמנו והי' על השלחן ימים רבים דהוי דומיא דראשו של מזבח דאין לינה מועלת בראשו של מזבח, וא"כ י"ל דאם נתקדש בתנור ולן לילה א' קודם שיסדרנו על השלחן נפסל, ורק לאחר שמונח על השלחן שוב אין שייך פסול לינה אפי' נסדר בזמנו [יד].

יא. שיטת התוס' (מעילה ח. ד"ה קרמו) דאיכא לינה ע"ש.

יב. בחזו"א (מנחות סי' כד) כתב דאחר סידור שולחן ושחיטת כבשים איכא לינה, וצ"ע דמדברי רש"י והרמב"ם משמע דליכא פסול לינה כלל.

יג. ע"ע להלן הערה לד.

יד. בתשו' חבצלת השרון (תנינא סי' טו) כתב דאין לומר דכיון דהלחם היה נשאר בתנור עד שבת כמש"כ בתוס' חגיגה (כו:) לא נפסלו בלינה כיון דמונחין בתנור שהיא כלי שרת, דטעמא דאין לינה מועלת על המזבח מבואר בזבחים שם בתוס' (ד"ה לשולחן) משום דנעשה לחמו של מזבח, וי"ל דהיינו דוקא בדבר שגמר עבודתו הוא שם כמו מזבח ששם מקריבין הקרבן לכך נעשה לחמו של מזבח, וכן הלחם על השלחן דעיקר מצותה הוא הנחתו על השלחן ושוב אין להם עבודה אחרת, אבל שאר כלים וכן תנור דאין גמר מצותן בכלי הזאת רק דשם נתקדש שיעשו אח"כ מצוותן כשיוציאם משם, בזה לא שייך

אבל הרמב"ם דמשמע דס"ל דליכא פסול לינה אף קודם שיסדרנו על השולחן, אזיל בשיטת הגמ' במנחות (ק.) דתנן התם סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה כיצד יעשה יניחנה לשבת הבאה, ומפרש בגמ' דכיון שסידר שלא כמצותו נעשה כמי שסדרו הקוף, ומבואר שם דאין לחה"פ נפסל בלינה רק בקדושת השולחן וגם שיהי' נסדר בזמנו ולאחר ששהה על השולחן שמונה ימים, וא"כ א"א לומר דהתנור מקדש ונפסל בלינה דהא עדיין לא נגמר מצותו שיהי' על השלחן שמונה ימים, ועל כרחך גלי התורה דלא יהי' נפסל בלינה ע"י קדושת תנור [טו].

תי' רבי יעקב מטאמשוב

הגאון רבי יעקב מטאמשוב [טז] תירץ דמתני' דקאמר אינן דוחות את השבת אתיא כמ"ד (מנחות ז.) אין כלי שרת מקדשין אלא לדעת וא"כ אפשר דאפי' להו מאתמול אדעתא דלא ליקדשו עד למחר [יז] ולא איפסלו בלינה אף דאפייתן בפנים [יח], והרמב"ם (פ"ג פסוה"מ ה"כ) פסק כהך מ"ד, ורבא ורב ששת ורב אשי אפשר דס"ל כמ"ד כלי שרת מקדשין אף שלא לדעת [יט].

לומר נעשה לחמה כו' שלא יפסל בלינה. וכ"כ בדרכי יושר (מנחות צה:), וע"ע בשערי חיים (מער' ת' אות ג'); גור אריה יהודא (דיני שתי הלחם אות יד). [בגוף הדבר אי לינה מועלת בכלי שרת עי' בפנים יפות (פ' צו); טל תורה (זבחים שם); תשו' חזון נחום (קונ' דברתי בחזון פרפר ז')].

טו. ע"ע שכ' שאם נסדר כמצותו הי' נפסל אם שהה יותר מח' ימים, דגם על השולחן שייך לינה דלא כסוגיא דזבחים.

טז. מובא בברכת הזבח מנחות סוף פ"ו ("גדול א' מופלג בדורינו שנהרג אח"כ על קידוש השם בגזירת פולין בק' צוזמיר").

יז. כדאשכחן בסוכה מט: אליבא דזעירי דס"ל מקדשים שלא לדעת דמשמע שם דאי הוה ס"ל אין מקדשין אלא לדעת שפיר הוה מייתי מאתמול ולא הוו מיפסלי בלינה אי הוי דעתי' שלא יתקדשו עד מחר ע"ש ברש"י.

יח. וכ"כ ליישב במחנה ארון (שבת פו:); שערי בינה (אחרי ההקדמה); תפא"י (סוף פ"י דמנחות); כליל תפארת (פ' לך); מהר"ם שיק (תרי"ג מצות מ"ע צז); באר שמואל (חידושים סי' ג); זבחי צדק (ע"ש שדעת בית דין שלא יתקדשו), וע"ע בשפתי מהר"ש (שבועות).

אך בחמדת שלמה (מנחות צה: אות יז) כתב לחלק בין קידוש תנור לקידוש שאר כלי שרת, די"ל דלא אמרינן כ"ש אין מקדשין אלא לדעת רק היכא דאין פעולת הכלי ניכרת במה שהונח לתוכו כגון קמח דאיכא למימר דבשלא לדעת הוי כאילו לא הונח בתוכו, אבל בתנור כיון שנאפה בתוכו ופעולת התנור ניכרת בפת י"ל דמקדש אפילו שלא לדעת דליכא למימר דהוי כאילו לא הונח בתוכו דהא נאפה בתוכו [כ].

ובתשו' הרי בשמים (ח"א סי' ז) כתב די"ל דלא בעינן דעת אלא בדבר שהקידוש הוא מתורת כלי שרת אבל בתנור הא קיי"ל שאינו מקדש רק לאחר שיקרמו פני הלחם והרי כל כ"ש מקדש את הדבר המתקדש תיכף בשעת שימה לתוכו ולא מצינו שיקדש לאחר זמן, ועל כרחך דלאו מתורת כ"ש מקדש לכן י"ל דמקדש אף שלא לדעת [כא].

במש"כ דאפשר להשתמש בכל"ש אדעתא דלא ליקדש עי' בהדרת בנימין (אות א) ובתשו' חבצלת השרון (תנינא סי' טו); זיו הלבנון (סי' יט אות יא) שכ' דא"א להתנות כן, וע"ע תשו' אמרי בינה (סי' ז).

בתשו' שו"מ (תנינא ח"ד סי' נו) העיר דלכאו' אם מתכוין שלא יתקדש הוי לי' חולין בעזרה, אך כ' דלהרמב"ם א"ש דס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא ופשיטא דבמקדש לא דחינן לאפות בפנים משום איסור דרבנן.

בפתח הבית (פסחים מז.) הק' דחידוש גדול כזה דיאפה ע"מ שלא יתקדש, הי' לו להרמב"ם לבאר.

יט. בברכת הזבח הק' דאי ס"ל לרבא דמקדשין שלא לדעת הו"ל להרמב"ם לפסוק כוותי' דהוא בתרא. ובכליל תפארת (פ' אמור) הק' דהו"ל לר' יוחנן למימר הכא כמו שאמר במנחות (ז.) זאת אומרת דאין כל"ש מקדשין אלא לדעת, וע"ע שם. ע"ע באומץ יוסף (טו:) ובתשו' חקל יצחק (סי' ל אות ז).

כ. וכ"כ בקיצור בקרן אורה (מנחות נ:).

כא. והביא ראי' ממנחות עח: מר סבר סכין אלימא מכ"ש דאע"ג דלית לי' תוך מקדש, ופירש"י דכיון דבזה אלימא משאר כ"ש הכי נמי אלימא שמקדש אף שלא לדעת. ועי' לקמן (בד"ה תי' ברכת הזבח, עמ' ז') דברי המקדש דוד. וע"ע בפרדס דוד (פ' אמור) שהביא מי שכתב לחלק דשאני תנור דכתיב ביה תנור מיותר (עי' מנחות סג.) להורות דמקדש אפי' שלא לדעת, וע"ש שהק' דאכתי דפוס היה בתנור והדפוס מקדש מדין כלי שרת.

תי' ברכת הזבח דהרמב"ם ס"ל דאין התנור מקדש

בברכת הזבח (מנחות סוף פ"ו) כ' לתרץ דסוגיא דידן ס"ל תנור מקדש וממילא מיפסל בלינה, אבל הרמב"ם ס"ל להלכה דאין תנור מקדש ולא מיפסל בלינה, והא דבעינן אפייתן בפנים כתב בעזרת כהנים [כב] דהיינו ככל המנחות דבענין אפיה בפנים מקרא דזה המקום אשר יבשלו שם הכהנים וגו' אשר יאפו את המנחה וגו' [כג].

◇

משכ"כ בברכת הזבח דהרמב"ם ס"ל דאין תנור מקדש לאו מילתא ברירא היא, דהנה בברכת הזבח מדייק כן ממש"כ הרמב"ם סוף פי"ב דמעה"ק, ומחבת ומרחשת היו בעזרה ושתיהם מכלי שרת ומקדשין ותנור של מקדש של מתכת היה, מדלא כתב הרמב"ם גבי תנור שהיא מכלי שרת כמש"כ גבי מחבת

בזיו הלבנון (סי' יט אות ז) כתב די"ל דהיכא דהקידוש הוא בשעת עשייתו אז מועיל שיכוין שלא לקדש אבל גבי תנור שכבר נסתלקו מעשיו מן התנור והתנור הוא דמקדש מעצמו בשעת קרימה אינו מועיל כוונתו.

כב. תוספות העזרה, פ' ויקרא דבורא דנדבה פרשה ט פי"ב, עמ' נא ב.

כג. עי' רמב"ם פי"ב מעה"ק הכ"ב ובכס"מ ולח"מ שם. בשפ"א כ' דאולי למדו מהלשון לחם פנים לפני תמיד, דכל שבאו עליו שם לחם יהיו בפנים, דהיינו משעת אפי'. הגר"מ זעמבא (גור אריה יהודה שו"ת סי' ד' אות פה) הביא מספרא פ' אמור (פי"ח ה"י) מנין אף לישתה ועריכתה במקום קדוש ת"ל והיתה, ופי' במיוחס לראב"ד ובמיוחס לר"ש דהיינו כל הוויתיה יהיו במקום קדוש, והוסיף דלמ"ד דרק אפייתן בפנים ע"כ פי' הקרא דוהיתה דמעת שנתחדש עלי' שם לחם דהיינו באפיה שזהו הויית הלחם בעינן בפנים, ושוב הביא פי' הר"ש שם דגריס להדיא ומנין שאפייתן בפנים ת"ל והיתה, [וכן גריס רבינו הלל ופירש כנ"ל דלבתר אפי' הוא דהויא לחם]. ועי' מה שהעיר על דבריו בקונ' שואלין ודורשין (שבועות עמ' טז). בבה"ז כ' דבעינן בפנים משום קרא דמועדי ה', ועי' מה שתמה עליו במנחה טהורה (מנחות צה:) ומה שביאר דבריו בס' בן ימין (מנחות נא). וע"ע בתשו' נטע שורק (או"ח סי' סא). ועי' משכ"כ מצד הסברא דבעינן בפנים בגור אריה יהודה (שם) ובתשו' מצפה אריה (תנינא סי' יג).

הא דבעינן אפייתן בפנים להסו' תנור מקדש עי' לקמן עמ' יח אות (ו).

ומרחשת משמע שאינו כלי שרת (וכ״כ בלח״מ). אך בכס״מ שם כתב: בפ׳ דם חטאת (זבחים צו.) ומפרש התם טעמא דכיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור הו״ל כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדינן עכ״ל [כד], היינו דהכס״מ מפרש הרמב״ם כפשטי׳ דגמ׳ זבחים שם דתנור מקדש והלכך בעי כלי שרת.

עוד כ׳ הרמב״ם בהל׳ תמידין גבי לחה״פ (פ״ה ה״ז) לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים כשאר המנחות, וכ״כ שם גבי שתי הלחם (פ״ח ה״ז) [כה]. ולכאורה מש״כ כשאר המנחות שפת יתר הוא, ובבית אליקום (ח״ב סי׳ יח) כתב דאתי לאפוקי מהסוברים דתנור אינו מקדש, ובאמת באפייתן נתקדשו כשאר המנחות שנתקדשו בכלי [כו]. אך בעזרת כהנים פי׳ להיפך, דבא לומר דהא דבעו בפנים לאו משום דכבר נתקדשו אלא ככל המנחות דילפינן מקרא דזה המקום וגו׳ דבעו בפנים (כמש״כ בסוף פי״ב דמעה״ק) [כז].

◇

כד. בעיני אברהם צידד לפרש דמש״כ של מתכת היה לאו למימרא שהוא מכלי שרת אלא מאחר דאופין בו צריך שיהא ממין מתכות הראוים להיות כלי שרת ולא משל חרס, וכמו שפסק גבי מנחה (פי״ג מעה״ק הי״ב) שמביא סולת מתוך ביתו בכלים של מתכות כלי שהוא ראוי לכלי שרת. וע״ע מש״כ בעזרת כהנים שם.

כה. עי׳ בכס״מ פ״ה שם ובמל״מ שם.

כו. וכ״כ בשו״ת מטעמי יצחק (או״ח סי׳ ט).

כז. וע״ע בטהרת הקדש (ד״ה ומאי קשיא) ובמרכבת המשנה (פ״ה דתמידין). בבאר שמואל פי׳ דר״ל דאף דמן הדין לא בעינן בפנים משום דאין תנור מקדש, כדי שלא לחלק בין מנחה למנחה אמרו דבעינן בפנים, וכ״כ בשו״ת נחלי אפרסמון (סי׳ נח), וע״ע בתשו׳ נודע בשערים (ח״ב עמ׳ קט:). וע״ע בפי׳ דברי הרמב״ם בתשו׳ מטעמי יצחק (או״ח סי׳ ט עמ׳ כז:).

בעזרת כהנים (תוספות העזרה דבורא דנדבה ט-יב) כתב דהרמב״ם מספקא לי׳ אי תנור מקדש ואזיל לחומרא, וכ״כ בכתר שלמה (עמ׳ עד, ב) (ובשו״ת מהר״ש ח״א סי׳ פט כ׳ דת״ק גופייהו מספקא להו בזה).

במקדש דוד [כח] כתב לחדש דתנור אינו מקדש מדין כלי שרת אלא דעשייתן ותיקונן של הלחם היא המקדשת אותן, ולמד כן מדברי רש״י במעילה ט. וז״ל קרמו בתנור דהיינו תחילת עשייתן וההוא קרומא חשיב להכשיר ליפסל בטבו״י כמו שחיטה דקדשי קדשים עכ״ל, (ובר״ג שם היינו תחילת תקונן).

וכעין דמצינו בתוס׳ זבחים ל״ד. (ד״ה שקדש) על הא דאמרינן שם בעצים שקדשו בכלי, שהקשו מאי קידוש כלי יש בעצים הא הקורדום שמבקעין בו אינו כ״ש, ותי׳ וז״ל ונראה דקידוש כלי דעצים היינו דמשפי להו לגיזרין אע״ג דקורדום לאו כ״ש הוא כדאמרינן במנחות עצים כמה דלא משפי להו לגיזרין לא מתכשרי עכ״ל, חזינן דאע״ג דהקורדום אינו כ״ש מ״מ תיקון מה דמשפי להו לגיזרין מקדשת אותן, והכי נמי בלחם הקרימה בתנור דע״י זה נעשית לחם, מקדש הלחם קדוה״ג אף אם אין התנור כלי שרת [כט].

כח. סי׳ ג אות א, וכ״כ בברכת הארץ (סי׳ יא). (מה שנדפס בחידושי ר״ש היימן כדברי המקד״ד, הוא כנראה עפ״י העתקה מד׳ המקד״ד שהגיע לידו ולאו מדיליה).

כט. התוס׳ במעילה (ח. ד״ה קרמו פניה) הק׳ למה לי קרמו פני׳ כניסתו לתנור ליקדשי׳, ותי׳ דהא דכל״ש מקדש היינו דוקא כשנעשה כל הראוי ליעשות בו, מבואר דס״ל דמקדש מדין כלי שרת. בחידושי ר׳ ארי׳ ליב (ח״ב סי׳ מז) כתב לת׳ קו׳ תוס׳ דכיון דשתי הלחם ולחה״פ הם קרבן לחם לא איקרו קרבן עד שיאפו ויקראו לחם וממילא א״א להם להתקדש בקדושת הקרבה בכניסה לכלי דלא נקראו עדיין לחם. (ולא פי׳ שהוא מין קידוש אחר כהמקד״ד). [ועי׳ לעיל דברי מרכה״מ וחזו״א].

עיקר דברי המקד״ד צ״ע מל׳ רש״י בסוגיא דידן ד״ה איפסלו דכל המנחות משנתקדשו בכלי כו׳, ולא דייק לפרש משקרמו פני׳ בתנור, משמע דמקדש מדין כל״ש ככל המנחות.

(**מה** שהק׳ במקד״ד על ד׳ התוס׳ מזבחים פח. דאף דאין מדות היבש מקדשין את הלח מ״מ מקדשין ליפסל וה״נ הו״ל לתנור לקדש ליפסל בכניסה לתוכו, אולי י״ל דהתם שאני כיון דבשניהם הקידוש הוא ע״י מתן כלי שפיר מקדש עכ״פ ליפסל משא״כ קדושת תנור).

ולפי״ז שפיר כתבו רש״י ור״ג דאין התנור מקדש ליפסל בלינה דרק קידוש כלי שרת הוא דמכשיר ליפסל בלינה ולא קידוש תיקון. וי״ל שגם הרמב״ם ס״ל כרש״י ור״ג ומשום הכי לא מיפסלי בלינה [ל].

עוד טעם דלא שייך לינה בלחה״פ

בתשו׳ יד שלום (סי׳ סא) כתב לתרץ עפ״י דברי רש״י בשבועות (יא.) שפי׳ מה דאמרו שם דקטורת אינה נפסלת בלינה משום דצורתה בכל השנה, דהיינו שאיננה משנה את מראיתה, ולפי״ז לחם הפנים נמי כיון דאמרינן (מנחות צו:) דנס גדול נעשה בלחה״פ דסילוקו כסידורו לא שייך בה לינה, ורבא לטעמי׳ דס״ל (פסחים סד:) דאין סומכין על הנס [לא] והרמב״ם ס״ל דסומכין על הנס [לב].

אמנם בתשו׳ משיב שלום (סי׳ מד אות ב) כתב דאפי׳ למ״ד סומכין על הנס היינו דוקא כגון בפסחים סד: דאיכא רק חששא אבל לענין לינה דבודאי יפסל אין סומכין עה״נ. ועוד כתב דאפשר שאפי׳ אם ראינו שלא נשתנה בנס מ״מ כיון דראוי להשתנות בטבע פוסלת בו לינה.

תוס׳ בחגיגה (כו:) מפרשים סילוקו כסידורו לא כרש״י שהי׳ חם אלא שהי׳ רך, ומ״מ עכ״פ בשעת סידורו הי׳ חם, ואף למ״ד אינן דוחות את השבת אפשר שהלחם נשאר בתנור לשמור חומו עד שבת בבוקר, וכ״כ הרד״ק (ש״א כא, ז) [לג]. ובמהר״ם שיק (מ״ע שח) כתב אף לדבריהם די״ל דליכא פסול לינה כיון דלא נשתנה מראיתה וכדברי רש״י בשבועות הנ״ל [לד].

ל. אף דלכאו׳ כן משמע ברש״י במעילה דתנור אינו מקדש מדין כל״ש כו׳ אבל מ״מ לא משום זה ס״ל לרש״י והרמב״ם דאינו נפסל בלינה, הלא כתבו להדיא טעם אחר לזה (עי׳ לעיל בד״ה בשתה״ל ולחה״פ לא שייך לינה).

לא. וכ״כ המהרש״ם (קובץ כרם שלמה שנה יא קונ׳ ח׳ עמ׳ יג).

לב. ע״ש ביד שלום ראייתו מפ״ח מעה״ק הי״ד, אך עי׳ הל׳ ק״פ פ״א הי״א דפסק כרבא.

לג. ע״ש שכ׳ אולי היו סותמים פי התנור כדי שישאר בחמותו עד מחר. ובמגדים חדשים חגיגה כו: הק׳ מתוספתא (פי״א מנחות ה״ז) דבער״ש הי׳ נותן הלחם על שלחן שבאולם.

לד. וא״ש להרמב״ם דנמצא דליכא לינה אף קודם שיסדרנו על השלחן.

קידוש שלא בזמן אינו פוסל בלינה

בתוס׳ מנחות נא. (ד״ה אפי) הק׳ היכי מוכח דאי אפי לה בערב שבת איפסלה בלינה הא כלי שרת אין מקדשין אלא בזמנן, ותי׳ דכיון דלא דחו שבת אם כן בע״ש נמי [לה] הוי זמנן. ובאחרונים כתבו ליישב סתירת הרמב״ם עפ״י דברי התוס׳ בכמה אופנים.

בישמח משה (פ׳ אמור) כתב די״ל דלא אמרינן דערב שבת הוי זמנן רק אם לעולם זמנן בע״ש, אבל אם כשחל יו״ט בע״ש אפייתן אינה דוחה יו״ט נמצא דליכא זמן קבוע לאפייתן. והנה תנא דמתניתין משמע דס״ל כרשב״ג (מנחות ק.) דדוחות יו״ט [לו], וא״כ לעולם זמנן בע״ש ושפיר הקשו דנפסלין בלינה, אבל הרמב״ם (פ״ה תמידין ה״י) פסק כת״ק דאינן דוחות לא את שבת ולא את יו״ט וא״כ ערב שבת אינו זמנן ואינם נפסלים בלינה [לז].

בחמדת שלמה כתב להסתפק כשנאפו שתי הלחם מעיו״ט ואח״כ נטמאו או נאבדו, אם מותר לאפות בשבת אם לא, וכתב דלכאורה תליא בפלוגתא בסוף מס׳ עירובין גבי נימת כינור שנפסק, דלרבנן הוי מכשירין שאי אפשר לעשות מע״ש הואיל ונפסק בשבת ועל כן דוחה שבת ולר״ש אינו דוחה, ולכאורה ה״ה אם נטמאו או נאבדו שתה״ל לא גרע מנימת הכינור שנפסק ומותר לאפותם ביו״ט, אבל לר״ע דקאמר בפסחים (סו.) כל מלאכה שאפשר לעשותה מע״ש אינו דוחה שבת שחיטה שא״א דוחה את השבת היינו דוקא דומיא דשחיטה שא״א בשום פעם לעשותו בע״ש אבל מכשירין כיון דמצד עצמותן אפשר לעשותן מע״ש אף שאירע מקרה שנאבדו מ״מ לא הוי דומיא דשחיטה ולא דחי שבת, ור״ש בעירובין אזיל בשיטת ר״ע.

לה. באתוון דאורייתא (כלל כב) ביאר דמה דנקטו ׳נמי׳ זמנן היינו משום דההקטרה הוא בשבת, וכל מעשי המנחה האפי׳ וגם ההקטרה הרי כולם מצוה א׳ הן, וא״כ הרי מתחיל זמן המנחה בע״ש מפאת האפי׳ ונגמר זמנה בשבת מפאת ההקטרה.

לו. עי׳ לעיל אות (א).

לז. עי׳ מה שהק׳ בתשו׳ נו״ב (מהד״ת או״ח סי׳ לו) בשם בנו, ומה שתי׳ בתשו׳ מצפה אריה (תנינא סי׳ יג) ובדרך יבחר (סי׳ כג).

ויש לומר דתי׳ התוס׳ שייך רק לשיטת ר״ע ולכן ע״ש הוי זמנן אבל אם נימא דבנאבדו מותר לאפות בשבת לא שייך לומר דע״ש זמנן דהא מותר לאפות אחרים בשבת אם נאבדו, ומה דפריך בגמ׳ איפסלו בלינה י״ל כמש״כ בתוי״ט דלהרמב״ם הי׳ גי׳ אחרת בגמ׳ וי״ל דלא הי׳ גורס הקו׳ השני׳ כלל [לח].

בזרע אברהם (כז:) כתב די״ל דתי׳ התוס׳ תליא בפלוגתת אמוראים במנחות נ׳ ע״ב דתנן דחביתי כה״ג דוחה שבת, מנה״מ אמר רב הונא תופיני תאפינה נאה ואי אפי לה מאתמול אינשפה לה כו׳, דבי ר׳ ישמעאל תנא תעשה ואפילו בשבת תעשה ואפילו בטומאה, אביי אמר אמר קרא סלת מנחה תמיד הרי היא כמנחת תמידין, רבא אמר על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפי לה מאתמול איפסיל ליה בלינה. ויש לדקדק אמאי לא קאמרי כולהו אמוראי כרבא דטעמא משום דנפסל בלינה אשר הוא טעם פשוט יותר וכן מוכרח אליבא דרבי (מנחות עב:), אלא די״ל דהנהו אמוראי לית להו סברת התוס׳ דע״ש הוי זמנן וא״כ לא מיפסלי בלינה ורבא אית לי׳ סברת התוס׳, וא״כ בסוגיא דידן י״ל דרבא לטעמי׳ אזיל אבל הרמב״ם פסק כאידך אמוראי דע״ש אינו זמנן ולא נפסלו בלינה.

בתשו׳ בית יצחק (או״ח סי׳ פח אות ד) כתב דדברי התוס׳ דע״ש הוי זמנן אינם מוכרחין, דאם נפסל בלינה שוב ע״כ דוחות שבת והוי שבת זמנן וע״ש אינו זמנן ולא נפסלו בלינה וחוזר חלילה [לט]. וכתב ליישב דלעולם ע״ש לא הוי זמנן אלא דהמקשה ס״ל דכלי שרת מקדשין אף שלא בזמנן ולכן פריך דאיפסלו בלינה, אבל הרמב״ם פסק דאין מקדשין שלא בזמנן הלכך שפיר ס״ל דלא נפסלו בלינה [מ].

לח. ע״ע שם דמה דקאמר בגמ׳ לעיל עב: לרבי דאי אפו מאתמול איפסלו בלינה משום דרבי בשיטת ר״ע ור״ש אמרו דלדידהו אף אי נאבדו אינו דוחה שבת וע״ש הוי זמנן.

לט. ע״ש שציין לתוס׳ ב״מ ל. ד״ה אף. וכ״כ בתשו׳ מהר״ש (ח״ב סי׳ סז) ובתשו׳ מצפה אריה (תנינא סי׳ יג). וע״ע בתשו׳ מנחת ש״י (או״ח סי׳ ו) ותשו׳ חקל יצחק (סי׳ ל אות ה).

מ. בחדושי ש״י (סי׳ טו) כתב דסברת התוס׳ דדבר שא״א לעשותו מחמת איסור שבת חשיב שאינו זמנו תליא בחקירה אי אונס דפטרי׳ רחמנא ממצות עשה

תי׳ הנתיבות דמצותה בכך

בנחלת יעקב (מנחות צה.) כתב לתרץ דכיון דמצותה בכך לאפותה לפני זמנה שלא יהא דוחה שבת הלכך לא פסלה בה לינה, וכמש״כ התוס׳ בשבועות (יא. ד״ה הואיל) גבי קטורת דאע״ג שעושין אותה בתחלת השנה אינה נפסלת בלינה כיון שעיקר מצותה בכך לעשותה כולה בתחלת השנה [מא], והגמ׳ דפריך איפסלה בלינה ולא ס״ל דמצותה בכך אליבא דרבי פריך דס״ל (מנחות עב:) דאפייתן דחי שבת דיליף מקרא דמועדי ה׳ דמועדו ואפי׳ בשבת (א״כ כמאן סתם למתניתין, אי סתם כדעתי׳ דתנור מקדש א״כ א״א לעשותה מע״ש משום דנפסל בלינה וא״כ לידחי שבת, כרע״ק לקמן צו., ואמאי קתני דאינן דוחות את השבת, ואי סתם כמאן דס״ל דאין התנור מקדש א״כ אמאי אפייתן בפנים), אבל לדידן דלית לן דרשא דמועדי ה׳ וסבירא לן דאין הלכה כרבי ממילא אינו דוחה שבת ויו״ט, וממילא לא נפסל בלינה משום דמצותה בכך.

בייטב פנים [מב] כתב באופן אחר לבאר סברת הגמ׳ דלא ס״ל דחשיב מצותה בכך. דבאמת מלחם הפנים לא פריך (עי׳ לקמן אות ז), דבלחה״פ שפיר איכא

הוא פטור גמור או דהמצוה חלה עליו רק דא״א לו לעשותה, ותלה צדדי החקירה הנ״ל בפלוגתת אמוראים ביבמות ע״ב, וכתב דהרמב״ם פסק כמאן דס״ל דהמצוה חלה, ולית לי׳ סברת התוס׳, וא״כ ע״ש הוי זמנן ולא נפסלו בלינה.

מא. וכ״כ באור שמח (פ״ז דמעה״ק ה״ג).

בבית אל (פ״ד דתמידין ה״ב) כתב דלא חשיבא לינה כיון דהוא לצורך מצוה והביא דברי הלח״מ בפ״ב דחגיגה הי״ג עמש״כ הרמב״ם שם לא יביא אדם תודה ביום י״ד מפני החמץ שבה כו׳ ואם הביא יוצא בה ידי חובת שמחה, והק׳ מהר״י קורקוס דהא תודה אינה נאכלת אלא ליום ולילה ואם נשחטה ערב פסח נפסלה בלינה, ותי׳ בלח״מ שם דכיון דמלינו לצורך מצות שמחה לא אסרה תורה, (וע״ע עד״ז בתשו׳ הרי בשמים ח״א סי׳ ז).

הנה מש״כ דלינה מותר לצורך מצוה כבר דחו סברא זו כמה אחרונים (עי׳ במים חיים להפר״ח; תשו׳ חיים שאל ח״ב סי׳ מב אות כט; תשו׳ מהר״י הכהן תנינא או״ח סי׳ כט; תשו׳ חבצלת השרון תנינא סי׳ טו; ערוה״ש העתיד הל׳ חגיגה סי׳ קצט אות יז), ובלאו הכי הכא אינו רק ׳לצורך׳ מצוה אלא מצותה בכך כמש״כ בנחלת יעקב והוא ענין אחר.

מב. זמן מתן תורתנו אות נז אופן השני, וכ״כ בכנסת חכמי ישראל ח״א סי׳ קסד.

למימר דמצותה בכך, דהנה בתוס׳ יבמות (ד. ד״ה לא תעשה) כתבו דיבום דדחי איסור אשת אח חשיב מצותה בכך הואיל וא״א בענין אחר לקיים מצות יבום אבל בכלאים בציצית לא חשיב מצותה בכך כיון דאפשר לקיים בהיתר צמר בצמר [מג], א״כ לחה״פ נמי כיון דלעולם אינו דוחה שבת ואפייתו בע״ש שפיר י״ל דמצותה בכך, אבל שתי הלחם דקתני במתניתין דאינו דוחה שבת, מכלל דיו״ט דוחה (עי׳ לעיל אות א), א״כ ברוב פעמים כשחל עצרת בחול לא נפסלו בלינה דהיו נאפות ביו״ט רק כשחל עצרת בשבת דלא היה דוחה שבת אז שייך פסול לינה, ממילא לא חשיב מצותה בכך כיון דעיקר מצותה אפשר בענין אחר [מד].

בתשו׳ מהרש״ם (ח״ב סי׳ יד) כתב דלכאורה יש להק׳ למה נאמר כיון דמצותה בכך לאפותה לפני זמנה כדי שלא יהא דוחה שבת הלכך לא פסלה בה לינה, נאמר להיפוך שיפסל בלינה ודוחה שבת וכיון דאפשר בענין אחר שלא יפסל בלינה לא חשיב מצותה בכך, אלא דזה אתי שפיר למאן דס״ל דעבודה דחוי׳ בשבת דאז י״ל דמצותה בכך שלא ידחה שבת, והנה ביומא (מו:) מבואר דרבא ס״ל דשבת הותרה גבי עבודה וא״כ סוגיא דידן דאזיל אליבא דרבא הק׳ שפיר דיפסל בלינה משום דס״ל דאין מצותה בכך, אך הרמב״ם פסק דשבת דחוי׳ כמש״כ הכס״מ (רפ״ב מהל׳ שבת) ומשום הכי פסק דאפייתן בפנים ואפ״ה לא נפסלו בלינה כיון דמצותה בכך.

תי׳ בעל רשמי שאלה

בתשו׳ רשמי שאלה (קונ׳ השני אות ז) כתב ליישב עפ״י מה דאיתא במס׳ שבת (יט:) אין נותנין פת לתנור אלא כדי שיקרומו פני׳ מבעוד יום ר׳ אליעזר אומר כדי שיקרום התחתון שלה, ובגמ׳ איבעיא להו איזה תחתון ת״ש ר״א אומר כדי שיקרמו פני׳ המדובקין בתנור, ופירש״י וחומרא הוא דפנים שכלפי האור ממהרין לקרום, ובתוס׳ שם הביאו מהירושלמי דגבי לחה״פ בעינן שיקרומו

מג. וציין עוד לכריתות יד. ברש״י ד״ה ודלמא.

מד. ע״ע תירוצים אחרים עד״ז בשו״ת הרי בשמים (ח״א סי׳ ז׳) ובזכרון כהן (מנחות צה:).

ב׳ צדדיו. והרמב״ם פסק כחכמים [מה] דחשיב אפיה בקרימת צד א׳, וא״כ י״ל דאפייתם היה בפנים סמוך לשבת כדי שיקרום צד א׳ (והוי כמאכל בן דרוסאי) ומיד היו מסלקים אותם מן התנור ולמחרת קודם סידורו על השלחן היו אופים את צדם השני [מו], דלענין שבת חשיב אפיה כבר בקרימת צד א׳ ואין אפי׳ אחר אפי׳ ולענין לחה״פ עדיין לא חשיב אפי׳ ומשום הכי לא נפסלו בלינה [מז].

הרה״ק מקאצק [מח] הק׳ על תי׳ הנ״ל די״ל דמגו דהוי אפי׳ לענין לחם הפנים הוי נמי אפי׳ לענין שבת. ובחמדת ישראל ביאר דהיינו כדברי רש״י בביצה (כז: ד״ה חלה) גבי שריפת קדשים טמאים ביו״ט, שכ׳ דכיון דרחמנא אחשביה להבערתן הוי מלאכה, והכא נמי אחשבי׳ רחמנא לאפי׳ זו שאינה קרוי לחם עד שיגמר, אלא שכתב בחמדת ישראל דאף לדעת רש״י דהוי מלאכה אינה בגדר מלאכה גמורה שיתחייב עלי׳ מיתת בי״ד רק דהוא איסור תורה, וא״כ

מה. כמ״ש הב״ח (סי׳ רנד אות ד) והפרישה שם, וע״ע ברשמי שאלה מש״כ ליישב להמ״מ (פ״ג שבת הי״ח) דס״ל דהרמב״ם פסק כר״א.

מו. בתשו׳ נטע שורק (או״ח סי׳ סא) כ׳ דאין להק׳ איך הותר להסיק התנור לאפות צדו השני בשבת, די״ל דבלאו הכי הוצרכו להסיק התנור למנחת חביתין שקרב כל יום ונאפה בתנור.

מז. וכ״כ במצנפת בד (פ׳ תרומה); ישועות יעקב (או״ח סי׳ רנד סק״ב); זכרון צבי מנחם (מנחות).

בישועות יעקב (סי׳ תסא סק״ג) הק׳ כקו׳ הרשמי שאלה על קו׳ הגמ׳ איפסלי בלינה, דהא משכחת לי׳ כנ״ל, וכתב לתרץ דהש״ס דייק מדקתני ואין דוחין את השבת ולא קתני סדר אפייתו, משמע דנאפה כדרכו בערב שבת.

ברשמי שאלה כתב דאין לומר דדוחק לאוקמי דברי הרמב״ם בציור כזה דהו״ל לפרש דבהכי מיירי, די״ל עפ״י דברי התוס׳ מנחות נא. (מובא לעיל עמ׳ י״א ד״ה קידוש שלא בזמן אינו פוסל בלינה) דהיכא דא״א לאפות בשבת חשיב ע״ש זמנן, וא״כ כיון דאפשר לאפותם בשבת ע״י קרימת צד א׳ לפני שבת כנ״ל ממילא מותר לאפותם כולם בע״ש דהשתא הוי ע״ש שלא בזמנן ולא נתקדשו ליפסל בלינה.

מח. מובא בחמדת ישראל (ח״ב דרך חיים סי׳ יח אות ח), וכ״כ בתשו׳ בית יצחק (או״ח סי׳ פח סוף אות ה ואות יא), ועי׳ בחמודי צבי (לחג שבועות) מה שהק׳ במיגו הנ״ל דהוי תרתי דסתרי. וע״ע בשערי חיים (מער׳ ת׳ אות ג׳).

י״ל דהא דאפיית לחה״פ אינה דוחה את שבת היינו דוקא מה שהוא מלאכה בעצם אבל מה שאינה מלאכה אלא מצד שמצותו מחשיבתו למלאכה שפיר דוחה את השבת.

באש דת (מלאכת האופה עמ׳ צו) דחה תי׳ הרשמי שאלה, דאע״ג דלענין שבת יהא חייב בקרימת פנים בצד אחד, מ״מ כמו דאמרינן לענין בישול דאם נתבשל כמאכל ב״ד חייב ומ״מ ס״ל להרמב״ם דאם יגמור הבישול אח״כ ג״כ חייב, ה״ה לענין אפיה כשיגמור האפיה יתחייב [מט].

אפשר לאפות ע״י שנים

בישמח משה (פ׳ אמור) כתב ליישב דאף שאין אפייתן דוחות את השבת אפשר לאפות בלי חילול שבת דאורייתא, דהיינו ע״י שישלשלו את הלחם לתנור ע״י שנים דקיי״ל שנים שעשאוהו פטורין, וליכא אלא איסור דרבנן וקיי״ל אין שבות במקדש [נ]. ושוב דחה זה דמ״מ הלישה א״א ע״י שנים דכל א׳ מה שלש הוי לש בפנ״ע וחייב [נא].

בתשו׳ שי למורא (סי׳ א) כתב דכיון דהאפי׳ מצוה היא, א״כ כמו דאמרינן גבי איסורים דשנים שעשאוהו פטורין משום דלא הוי מעשה כמו כן לענין מצוה לא הוי מעשה ולא יצאו ידי חובה. אך בתפארת נתן (אופן יד) כתב לחלק דהא תינח במצוה שהיא חובת גברא דבעינן שיעשה מעשה המצוה בגופו שפיר נוכל לומר דע״י שנים שעשאוהו לא הוי מעשה אבל בכגון הכא באפיית

מט. וכן הק׳ באבן שלמה. אך עי׳ באגלי טל (אופה ס״ק [י]) דס״ל בדעת הרמב״ם דאין בו משום מבשל רק מדרבנן.

ע״ע מש״כ בדברי הרשמי שאלה בשארית אפרים דב (מנחות צה:); תשו׳ מטעמי יצחק (סי׳ ט); כתר שלמה (עמ׳ עג).

נ. וכ״כ באבן שלמה (שבת כ.); וע״ע באמרי יושר (דרוש לחג השבועות).

בתפארת נתן (שתי הלחם, הערה נו) העיר מדברי הכס״מ (פ״ו בה״ב ה״ו) שכ׳ דכל היכא דאפשר למיעבד בלי שבות לא אמרינן אין שבות במקדש, והכא נמי אפשר לאפות בע״ש בלי שבות.

נא. ע״ע בתשו׳ שי למורא (סי׳ א).

לחה״פ שאף אם נעשה מאיליו כשר לא שייך לפסול מטעם שנים שעשאוהו דלא בעינן מעשה כלל [נב].

באבן שלמה (שבת כ.) כתב דאילו מיירי דוקא בשנים שעשאוהו לא הו״ל להרמב״ם לסתום דאין האפי׳ דוחה שבת.

◇ ◇ ◇

(ד) **ברש״י ד״ה ואינן דוחות את השבת. אפייתן.** בס׳ ישר וטוב ביאר דר״ל שלא תאמר דאינן באות כלל בשבת, קמ״ל דאפייתן הוא דאינו דוחה שבת אבל אם נאפו בחול ודאי באות בשבת [נג].

◇ ◇ ◇

(ה) **וכשרות בבית פאגי. בכל ירושלים, דקא סבר אפייתן נמי בחוץ.** ר״ש ס״ל דתנור אינו מקדש (עי׳ מנחות סג.), ובעזרת כהנים [נד] כתב דמ״מ מה דס״ל כשרות בחוץ היינו בדיעבד אבל לכתחלה בענין בפנים מקרא דזה המקום וגו׳ ככל המנחות, דאין סברא לומר דלית לי׳ דרשא דזה המקום, וגם לא מסתבר דס״ל דלאו בכלל מנחה הם, וכן משמע הלשון כשרות בעזרה דלא הו״ל למימר אלא כשרות בבית פאגי [נה]. ובשפת אמת כתב דאפשר דר״ש מפרש דעת ת״ק דכשרות בבית פאגי.

◇ ◇ ◇

נב. בתפארת נתן שם הביא מהגה״ק מאלטשטאט (בעל ברכת חיים) דבלחם הפנים האפי׳ היא חובת גברא כיון שנא׳ ולקחת סולת ואפית אותה, וצ״ע דאכתי לאו מצות עשה היא משום הך קרא.

נג. ובזה מובן מ״ט לא נקט נמי לישתן ועריכתן.

נד. תוספות העזרה, פ׳ ויקרא דבורא דנדבה פרשה ט פי״ב, עמ׳ נא ב.

נה. באפר יצחק דייק ממה דקאמר ר״ש לעולם הוי רגיל לומר, דבדיעבד קאמר, דר״ל רק ׳לומר׳ אבל לא לעשות מעשה לכתחלה. עוד כתב לחדש דלכתחלה בעי ר״ש קידוש תנור, דאל״כ ק׳ למה היה תנור של מתכת דוקא, ולהנ״ל ניחא דמודה ר״ש דלכתחילה מצוה לקדשם בתנור שהוא כלי שרת ולכן צריך של מתכת [אך יתכן דס״ל דלא הי׳ של מתכת].

(ו) **נתקדשו. ואי נפקי מיפסלא ביוצא.** בחמדת שלמה (אות ב) הק׳ דהא כלי שרת אין מקדשין אלא בקודש כדאיתא בזבחים פח., וא״כ אם אופין חוץ לעזרה אינן נפסלין ביוצא, ועוד מאי קאמר ואי נפקי כו׳ הו״ל למימר אי אפו בחוץ [נו].

אך לפי גי׳ השטמ״ק דברי רש״י לא קאי כלל על אפייתן בפנים אלא על לישתן ועריכתן בחוץ וא״ש, והכי גריס: לא נתקדשה. ואי נפקי לא מיפסלא ביוצא [נז]. ומה דבעינן אפייתן בפנים שפיר ניתן לפרש משום דבעינן שהתנור יקדש את הלחם ואין כל״ש מקדשין אלא בפנים וכמש״כ במשנה למלך (פ״ה תמידין ה״ז) [נח].

◇ ◇ ◇

(ז) **איפסיל בלינה קודם שיסדרנו על השולחן.** משמע דרש״י מפרש דקושית הגמ׳ היא רק על לחה״פ ולא על שתי הלחם, וטעמא בעי.

בחמדת שלמה (אות א) כתב לבאר עפ״י דברי זעירי במנחות עט. דס״ל דאין הנסכים מתקדשין ליפסל בלינה אלא בשחיטת הזבח ואע״ג דנסכים הבאים בפני עצמם מתקדשין בכלי מ״מ היכא דבאים מחמת הזבח אינם מתקדשים ליפסל בלינה אלא בשחיטת הזבח, והכי נמי י״ל לענין שתה״ל דכיון דבאים עם כבשי עצרת לא מהני קידוש תנור ליפסל בלינה אלא בשחיטת כבשים הוא דמתקדשים ליפסל בלינה, ומשום הכי פי׳ רש״י קו׳ הגמ׳ רק לענין לחה״פ [נט].

נו. ע״ש שנדחק דכוונת רש״י דהואיל והתנור מקדש ואי אפו לה בפנים נפסלו ביוצא על כן הוי גנאי להוציא התנור בחוץ ולאפות שם וכסברת התוס׳.

נז. והכי מסתברא שרש״י יפרש מה שנאמר בגמ׳ תחילה (ועי׳ רבינו גרשום), וכן משמע מתוס׳ שדברי רש״י קאי על לישתן וכו׳.

נח. עי׳ שו״ת וחידושי רבינו שלמה קלוגר (סי׳ לז אות פ) שכ׳ דתנור מקדש אף בחוץ.

נט. וכ״כ הגרא״ל ברודא אבד״ק קאלווריע (מובא בס׳ תורה אור ודרך חיים, גרודנו תקפ״ג, בחידושים שבסוף הס׳); נודע בשערים; זכרון שמואל; הגרי״פ על סה״מ

בישמח משה כתב ליישב עפ״י דברי התוס׳ מנחות נא. (ד״ה אפי) שכ׳ דכיון דלחה״פ אינו דוחה שבת נמצא דע״ש הוי זמנן ואינו נפסל בלינה, וי״ל דתינח לחה״פ דזמנו תמיד בשבת וכיון דקיי״ל דאינן דוחות את השבת ע״כ דכוונת התורה הי׳ לאפות תמיד בע״ש ושפיר שייך סברת התוס׳, אבל בשתה״ל דקתני דאינן דוחות את השבת ומשמע אבל יו״ט דוחות כרשב״ג, א״כ זמנו ביו״ט תמיד ורק אם חל עצרת בשבת נדחה לע״ש ולא שייך לומר דע״ש מיקרי זמנן ושפיר לא נפסל בלינה, ולפיכך פירש״י דוקא על לחה״פ [ס].

בתשו׳ נודע ביהודה (או״ח מהד״ת סי׳ לו) כתב דרש״י ס״ל דהקו׳ היא אף על שתה״ל אלא דשתה״ל לא הוצרך לפרש דפשיטא שנפסלין בלינה כמו כל קדשי קדשים וכל המנחות כיון שמצותן יום אחד, אבל לחם הפנים לכאורה אפילו אם דוחה שבת ונאפות בשבת הרי הם מונחים על השלחן עד שבת הבאה ואינם נפסלין בלינה וא״כ גזה״כ שאין לינה פוסלת בהם אפילו נאפות מע״ש נמי, להכי פירש״י שנפסלין קודם שמסדרן על השלחן, ומה דגלי רחמנא שאין נפסל בלינה היינו במונחים על השלחן אבל אלו שנאפו בערב שבת כבר איפסלו קודם שמסדרן על השולחן.

◇ ◇ ◇

(ח) **ברש״י ד״ה במקום זריזים. שלא יחמיץ.** בחק נתן הק׳ היכי ס״ד לפרש בפנים במקום זריזין תינח גבי לחם הפנים דבאות מצה בעינן זריזין לשמרן מחימוץ אבל שתי הלחם דחמץ הן מאי שימור איכא דבעי זריזין [סא]. במנחת

לרס״ג (עשין קי-קיב עמ׳ שנח); שו״ת שו״מ (תליתאה ח״ב סי׳ עד); דרכי יושר (מנחות צה:); גור אריה יהודה (קונ׳ המועדים סי׳ טו אות ו׳), ועי׳ מאה שערים (שער מז). ע״ע בתשו׳ חת״ס (או״ח סי׳ קכה) ובליקוטי הערות.

ס. וכ״כ בתשו׳ מטעמי יצחק (או״ח סי׳ ט), ועי׳ בשעשועי רעיונים (דרך חיים כלל ט אות ג).

סא. ע״ע באור חדש פסחים ה:, שו״ת נו״ב (או״ח סי׳ טו).

עני תירץ דצריך זריזות שיהיה מחומץ יפה[סב]. [עי׳ לעיל אות ד׳ דיש אומרים דקושיית הגמ׳ אינו אלא מלחם הפנים].

◇ ◇ ◇

בד׳ הרמב״ם פ״ח דתמידין ה״ח

ברמב״ם כתב בפ״ח מהל׳ תמידין ה״ח דאפיית שתי הלחם אינן דוחות את השבת שנא׳ הוא לבדו יעשה לכם לכם ולא לגבוה, ובס׳ מחנה ראובן פסחים מז. הק׳ דהא מבואר שם דדוקא לרב חסדא דלית לי׳ הואיל וס״ל דצרכי שבת נעשין ביו״ט צ״ל דהא דשתי הלחם אין דוחות יו״ט ילפינן מלכם ולא לגבוה, אבל לרבה דאית לי׳ הואיל וס״ל דבלא הואיל אין צרכי שבת נעשין ביו״ט בלאו הכי אין שתי הלחם דוחות יו״ט וא״צ לקרא דלכם ולא לגבוה, וא״כ להרמב״ם דפסק כרבה דאמרינן הואיל למה לי קרא דלכם ולא לגבוה.

עי׳ מש״כ בזה בפתח הבית (פסחים שם); ברכת אברהם (פסחים שם); תהלות יעקב (בראש הספר); חמדת שלמה (פסחים שם); טעם המלך (הל׳ יו״ט פ״ג ה״ט); לחמי תודה (פסחים שם); מגן האלף (סי׳ תנז ס״ב סק״ז).

ועוד יש ליישב דקו׳ הנ״ל הוא לפי מה שפירש״י שם (ד״ה מיבעיא), אבל הרמב״ם י״ל דנמשך כדרכו אחרי פי׳ ר״ח אשר לפי פירושו שם לא שייך כלל לפלוגתא דהואיל וא״ש.

תושלב״ע

סב. עי׳ מנחות נב: אף היא אינה מן המובחר וברש״י. ועד״ז תי׳ הגה״ק מטשכינוב מובא בחמדת ישראל (ח״ב דרך חיים סי׳ יח אות ח); זכרון שמואל; יכהן פאר (לחג השבועות עמ׳ 56).

עוד תירץ במנחת עני דהרי פלוגתא דתנאי במנחות נב: כיצד היה מחמצן דחד תנא אמר שאור בודה להן מתוכן וחד אמר שמביא את השאור מתוך ביתו דאילו מתוכו אינו מן המובחר, ואידך ס״ל שם דהכי עדיף כדי שלא תהיה חסרה או יתירה (עי׳ ברש״י שם) וא״כ להך תנא ודאי היה צריך זריזין.

רשימת ספרים ומחברים

אבן שלמה מס׳ ברכות ושבת
רבי אברהם אויערבאך (תרצ״ז)

אפר יצחק סוגיות
רבי יצחק אויש (תשנ״א)

אש דת ל״ט מלאכות
רבי מנחם מנדל קופלד (תרס״ד)

אתוון דאורייתא ענינים
רבי יוסף ענגל (תרנ״א)

בית אליקום שו״ת וסוגיות
רבי אליקום פודרובוניק (תרמ״ו)

בית אל סוגיות ורמב״ם
רבי אריה ליבוש נאטאנזאהן (תרל״ה)

בית יצחק שו״ת
רבי יצחק שמעלקס (תרל״ה)

ברכת הזבח ש״ס
רבי שמואל קיידינובר (תכ״ט)

הר המוריה רמב״ם
רבי מאיר יונה באראנצקי (תרמ״ט)

הרי בשמים שו״ת
רבי אריה ליבוש הורוויץ (תרמ״ג)

זבחי צדק מס׳ מנחות
רבי מיכאל זאב זאוואדסקי (תרצ״ג)

זיו הלבנון שו״ת
רבי זאב נוסנבוים (תרצ״א)

זרע אברהם ענינים
רבי אברהם בונדי (תקס״ח)

חבצלת השרון שו״ת
רבי דוד מנחם באב״ד (תרצ״א)

חידושי ש״י שו״ת
רבי שמואל יצחק לאנדא (נפ׳ תרע״ה)

חמדת ישראל ספר המצות ועוד
רבי מאיר דן פלאצקי (תרפ״ז)

חמדת שלמה חידושים
רבי שלמה זלמן ליפשיץ (תרי״א)

חק נתן סדר קדשים
רבי נתן בורג׳ל (תקל״ו)

יד שלום שו״ת
רבי שלום דוד אונגער (תרע״א)

ייטב פנים מועדים
רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים (תרמ״ב)

ישמח משה עה״ת
רבי משה טייטלבוים (נפ׳ תר״א)

ישר וטוב מס׳ מנחות
רבי ישראל טוביה כהן (תרס״ו)

כליל תפארת עה״ת ומועדים
רבי ישעי׳ שור (תרכ״ה)

מאה שערים סוגיות
רבי יצחק הורוויץ (תרמ״ז)

מהר״ם שיק שו״ת
רבי משה שיק (תר״מ)

מהרש״ם שו״ת
רבי שלום מרדכי שוואדרון (תרס״ב)

מטעמי יצחק שו״ת
רבי יצחק בורשטיין (תרפ״ו)

מנחת עני ענינים
רבי דוד זינצהיים (תשמ״ד)

מקדש דוד קדשים
רבי דוד ראפאפורט (תרפ״ח)

מרכבת המשנה רמב״ם
רבי שלמה מחעלמא (תקי״א)

משיב שלום שו״ת
רבי שלום יוסף פייגנבוים (תרצ״א)

נודע ביהודא שו״ת
רבי יחזקאל לאנדא (תקל״ו)

נודע בשערים שו״ת וחידושים
רבי דובעריש אשכנזי (תרי״ט)

נחלת יעקב ש״ס
רבי יעקב לורבורבוים (תר״ט)

נטע שורק שו״ת
רבי שרגא צבי טענענבוים (תרנ״ט)

עיני אברהם רמב״ם הל׳ מעה״ק
רבי אברהם צפיג (תקמ״ד)

עזרת כהנים ספרא
רבי צבי הירש ראפאפורט (תר״ה)

פרדס דוד חידושים עה״ת
רבי דוד דישבק (תקמ״ו)

שואלין ודורשין חג השבועות
רבי אברהם הלוי שארר (תשנ״ב)

שי למורא שו״ת
רבי משה יואל האגרמאן (תרע״ב)

שערי בינה שערי שבועות להרי״ף
רבי יואב מטרסדורף (תקנ״ב)

תפארת נתן סוגיא דשתי הלחם
רבי נתן הורוויץ (תשס״ה)